

YEŞİL TÜRKİYE

YEŞİL TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

2006 /1 SAYI 591

Sayı: 591

Ocak - Şubat 2006

YEŞİL TÜRKİYE DERGİSİ

Yeşil Türkiye Ormancılar
Derneğinin Yayın Organıdır

Y.T.O.D. Adına

Sahibi ve Baş Yazarın

H. Fahrettin FİSUNOĞLU

SORUMLU MÜDÜR

Kenan TOK

Yayın Kolu Başkanı

Şaban ÇETİNER

e-posta: sabancetiner@yahoo.co.uk

Yayın Kolu

Cavidan ERTÜZ

Ayhan ÜREtenLER

Müracat Yeri

Şehit Gazeteci Adem Yavuz Sokak

No: 14/2 Yenışehir - ANKARA

Tel: 0.312. 418 01 61

Faks: 0.312. 417 52 84

Teknik Hazırlık ve Baskı

ESMAT

Kazım Karabekir Cd. 85/43 ANKARA

Tel:0(312) 384 80 48 pbx

Dergimize gönderilen yazılar
yayınlansın veya yayınlanmasın
iade edilmez.

Yayın kolu yazılarda kısaltma
yapabilir.

Yayınlanan yazıların fikri
sorumluluğu
yazara aittir.

İÇİNDEKİLER

- Fahrettin FİSUNOĞLU (Genel Başkan) 1
- Sinan GÜNER 2-6
- Boşverme (M. Ferruh ONUR) 7-8
- Serdar YEGÜL 9
- Üslup ve Etki (Rüstem ALPARSLAN) 10-11
- Alihan AKIN 12
- Türkiyede Yerleşme Şekilleri
Rüstem KIRIŞ 13-16
- Çocuk Köşesi 17
- Mustafa DOSTBİL 18-19
- Teşkilattan Haberler 20-21
- Dernekten Haberler 22-23
- Yöneticilere 24 M Formülü 24

RESİMLER

Arka Kapak: Camili, Artvin - LMPGM Arşivi

ARTVİN İLİ ORMANCILIK SEKTÖRÜNDE KARŞILAŞILAN BAŞLICA DARBOĞAZLAR ve SORUNLAR İLE BUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sinan GÜNER*, Aydın TÜFEKÇİOĞLU*, Atakan ÖZTÜRK*, Fahrettin TİLKİ*
*Yrd. Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi 08000 - ARTVİN

GİRİŞ

Ülkemizin kuzey doğusunda sınır şehirlerimizden biri olan Artvin, 7367 km² bir yüzölçümüne sahip olup, doğu ve kuzeydoğuda Ardahan, batıda Rize, güney ve güneydoğuda Erzurum, kuzeyde ise Karadeniz ve Gürcistan ile çevrilidir. İl genelinde arazinin engebeli ve tarımsal kullanım için yetersiz oluşuna bağlı olarak, özellikle iç kesimlerde yaşayan halk; küçük alanlarda, kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tarımsal işletmecilik yapmaktadır. Öte yandan ilde gerçekleştirilen hayvancılık faaliyetleri ise geleneksel metotlarla sürdürülmektedir, dolayısıyla hayvancılık faaliyetlerinin de rasyonel olarak yürütüldüğünü söylemek mümkün değildir (Türker ve Öztürk 2001).

Ormancilık sektörü, Artvin İli için ayrıcalıklı bir sektör konumundadır. Zira il'in genel alanının % 53'ünü orman alanları oluşturmaktadır. Ayrıca, il genelinde mevcut 310 köyün tamamı orman köyü niteliğindedir. Bir başka ifade ile bu köyler orman kaynakları ile doğrudan ya da dolaylı ilişki içerisinde diriler. Yine, Artvin İli ormanları, odun hammaddesi üretimi yanında odun dışı bitkisel ürünlerden rekreasyon ve biyolojik çeşitliliğe varıncaya kadar çok çeşitli değerlere kaynaklık etmektedir (AIGP Ormancilık Sektör Raporu 2004).

İlin büyük kısmını kaplayan ormanlarda gerçekleştirilen odun hammaddesi üretimi eksenli işletmecilik faaliyetleri, il ekonomisinin canlandırılmasında önemli bir faaliyet alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan bakıldığında tarım, ulaştırma, ticaret vb diğer sektörlerin yanında halkın en önemli geçim kaynakları arasında, ormancilık sektörü bünyesinde direkt ya da dolaylı olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin de önemli rol oynadığı görülmektedir (Türker ve Öztürk 2001).

Bu çalışmada Artvin ilinde ormancilık sektörünün karşı karşıya bulunduğu başlıca sorunlar ele alınarak değerlendirilmekte ve çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla öncelikle ilin orman kaynakları hakkında genel bir bilgi verilmekte ve ardından sektörün karşılaştığı sorunlar önemli başlıklar adı altında incelenmektedir. Araştırma alanının oluşturan Artvin iliyle Artvin orman Bölge Müdürlüğünün sınırları büyük ölçüde bittiğinden araştırmada Artvin Orman Bölge Müdürlüğü kastedilen Artvin ili olmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşmasında Artvin Orman Bölge ve İl Çevre Orman Müdürlüklerinin çalışma programları ve brifinglerinin yanı sıra Artvin İl Gelişme Planı Ormancilık Sektörü ve diğer literatürlerden geniş ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca sektör yönetici ve uygulayıcılarıyla da yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

ARTVİN İLİ ORMAN KAYNAKLARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Artvin ilinin toplam yüzölçümü 736 700 hektar olup bunun 390 453 hektarı orman alanları ile kaplıdır. Ormanlık alanların oranı İl yüzölçümünün %53'üne karşılık gelmektedir. Artvin orman alanlarının işletme Müdürlükleri temelinde verimlilik durumlarına göre alan dağılımı Tablo 1' de verilmiştir.

Bu orman alanlarının Artvin ilinin toplam yüzölçümü 736 700 hektar olup bunun 390 453 hektarı orman alanları ile kaplıdır. Ormanlık alanların oranı İl yüzölçümünün %53'üne karşılık gelmektedir. Artvin orman alanlarının işletme Müdürlükleri temelinde verimlilik durumlarına göre alan dağılımı Tablo 1' de verilmiştir.

Bu orman alanlarının 276865 hektarlık bölümünü tohumdan oluşmuş koru ormanları, 113588 hektarlık bölümünü ise sürgünlerden oluşmuş olan battalık ormanları oluşturmaktadır. Artvin ilinin sahip olduğu orman alanlarının, odun üretimi açısından %35'i verimli, % 65'i ise verimsiz orman alanları niteliğindedir (Anonim, 2004).

Tablo 1. Artvin OBM Ormanlık Alanlarının İşletme Müdürlüklerine Dağılımı

İşletme Müdürlüğü	Verimli orman alanı (ha)	Verimsiz orman alanı (ha)	Toplam orman alanı (ha)
Ardanuç	39343	41495	80838
Arhavi	16756	21533	38289
Artvin	6604	20921	27525
Borçka	35775	43579	79355
Şavşat	19444	40032	59476
Yusufeli	20171	84797	104968
OBM Toplamı	% 35 138 094	% 65 252 358	% 100 390 453

Kapsadığı alan Artvin ili ile sınırlı olan Artvin Orman Bölge Müdürlüğü, orman varlığı açısından Doğu Karadeniz Bölgesi ve Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında Artvin ili tüm Doğu Karadeniz Bölgesi orman alanının %29'una, ağaç servetinin %40'ına, yıllık artımının %29'una ve yıllık etasında %37'sine sahiptir. Ayrıca Artvin Orman Bölge Müdürlüğü orman alanı açısından Türkiye ormanlarının %2'sine, ağaç serveti açısından %6'sına yıllık artım ve yıllık etā açısından da sırasıyla %3 ve % 2'sine sahiptir (AİGP, Ormancilik Sektör Raporu, 2004).

Tablo 2. Artvin OBM'nün 2003 Yılı İtibarıyla Ağaç Serveti Durumu

İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	KORU			BALTALIK		
	NORMAL	BOZUK	TOPLAM	NORMAL	BOZUK	TOPLAM
	m ³	m ³	m ³	Ster	Ster	Ster
ARTVİN	11228934	134824	11363758	415045	318138	733183
ARDANUÇ	4678930	44805	4723735	122400	201648	324048
ARHAVİ	2475309	172008	2647317		8690270	8690270
BORÇKA	12024415	447067	12471482		4981142	4981142
ŞAVŞAT	4975416	226213	5201629		58511	58511
YUSUFELİ	4749978	118605	4868583		123269	123269
TOPLAM	40132982	1143522	41276504	537445	14372978	14910423

Kaynak: Artvin OBM, 2003.

Artvin OBM' nün 2003 yılı itibarı ile ağaç serveti; normal koru ormanlarında 40 132 982 m³, bozuk koru ormanlarında ise 1 143 522 m³ olmak üzere toplam 41 276 504 m³tür. Normal kuruluştaki baltalıklardaki servet birikimi 537 445 ster, bozuk baltalıklarda 14 372 978 ster olmak üzere toplam 14 910 423 sterdir (Tablo 2) .

Artvin orman alanları bonitet durumuna göre incelendiğinde ormanlık alanların %36'sının iyi bonitetlere (I, II, III) sahip olduğu görülmektedir. Orman alanlarının % 55'inin boniteti belli değildir. (Tablo 3)

Artvin ilinde orman oluşturan asli ağaç türleri Doğu Ladini (*Picea orientalis* (L.) Link.), Doğu Kayını (*Fagus orientalis* Lipsky.), Doğu Karadeniz Göknarı (*Abies nordmanniana* subsp. *nordmanniana*), Sarıçam (*Pinus sylvestris* L.), Sakallı Kızılağaç (*Alnus glutinosa* subsp. *barbata*), Kestane (*Castanea sativa*), Meşeler (*Quercus* sp), Adi Gürgen (*Carpinus betulus*), Akçaağaçlar (*Acer* sp), İhlamurlar (*Tilia* sp) ve Üvezler (*Sorbus* sp)' dir. Artvin sınırları içinde toplam 1268 tür, 119 endemik tür tespit edilmiştir (Davis 1965-1985).

Tablo 2. Artvin OBM'nün 2003 Yılı İtibarıyla Ağaç Serveti Durumu

Bonitet Durumu	Alanı	% si
<i>I. Bonitet</i>	7180,5	2
<i>II. Bonitet</i>	59343	15
<i>III. Bonitet</i>	74349,5	19
<i>IV. Bonitet</i>	25333	6
<i>V. Bonitet</i>	10005	3
<i>Boniteti Belli Olmayan</i>	214242	55
TOPLAM	390453	100,00

Kaynak: Artvin Orman Bölge Müdürlüğü, Amenajman Planları

Artvin ili, yaban hayatını oluşturan tür sayısı ve bu türlerin niteliği bakımından oldukça önemli bir il konumundadır. Artvin bozayı, yaban domuzu, kurt, çakal, tilki, vaşak, yaban kedisi, su samuru, ağaç sansarı, kaya sansarı, porsuk gibi önemli memeli varlığına sahiptir (Güner-2000):

Artvin ilinde 3 adet milli park, 3 adet tabiatı koruma alanı 1 adet Tabiat Parkı ve 3 adet yaban hayatı koruma sahası bulunmaktadır (Artvin İl Çevre Orman Müdürlüğü, 2004).

ARTVİN ORMANCILIK SEKTÖRÜNÜN BAŞLICA SORUNLARI ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Artvin ormancılık sektörünün başlıca sorunları ve bunlara ilişkin çözüm önerileri önem ve önceliğine bakılmaksızın aşağıda sıralanmıştır.

1. Artvin ormanlarında kadastro ve mülkiyet problemleri henüz çözülememiştir. Ormancılığımızın önündeki en büyük sorunlardan biri, ormanlık alanlarımızdaki kadastro faaliyetlerinin henüz tamamlanmamış olmasıdır. Bu durum çoğu yerde ormancılık faaliyetlerinin aksamasına neden olmaktadır. Artvin ilinde kadastro problemi arazinin sarplığı nedeniyle çalışma koşullarının güç olması ve yerleşim alanlarının ormanların içerisinde dağınık olması nedenleriyle kendini daha fazla hissettirmektedir. Tüm orman alanının sadece %3,5'inde orman kadastro çalışmaları bitirilebilmiştir. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü bünyesinde kurulacak kadastro komisyonları ile ve özel sektörden de yararlanarak 6831 sayılı orman yasasına göre orman kadastro çalışmaları bitirilmesi sektör için son derece önem taşımaktadır.

2. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü orman alanlarının % 65'i verimsiz orman alanı niteliğinde olup, orman kuruluşlarının büyük bölümü normal olmayan kuruluştadır. Bu ormanların verimli hale getirilebilmeleri için orman içi ağaçlandırmalara ve iyileştirme çalışmalarına, özellikle siper altı dikim yöntemi ile yapay gençleştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir.

3. Artvin ormanlarının büyük bir bölümü yaşlanmıştır. Genellikle bu alanlarda doğal gençleştirme koşulları kaybolmamıştır. Sürekliliğin sağlanması, bu ormanların sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi için gençleştirilmeleri gerekmektedir.

4. Aynı yaşlı ormanlarda gençleştirme çalışmalarında belirlenen silvikültürel hedeflere ulaşılamamıştır. Silvikültür planlarına göre gençleştirilmeye uygun bulunmuş alanların 2003 yılı sonu itibarıyla 1 069 hektarı gençleştirilebilmiştir. Planlı ormancılığa geçtiğimiz tarihten bugüne kadar gençleştirilmesi gereken alanların sadece % 5'i gençleştirilebilmiştir. Bunun nedeni yetişme ortamı koşullarının ve yöredeki yaygın olarak bulunan türlerin biyolojilerinin tam olarak tespit edilmeden amenajman ve sil-

vikültür planlarının yapılmış olmasıdır. Gençleştirme ve silvikültürel çalışmalarda başarılı olunabilmesi için çok yetiştirme ortamı etütlerini çok iyi yaptıktan sonra, ağaç türlerinin biyolojik özelliklerini de dikkate alarak amaçlı, fonksiyonel amenajman ve silvikültür planlarının yapılması gerekmektedir.

5. Orman amenajman planları çok amaçlı planlar değildir. Odun üretimine yöneliktir. Ormanların kapsadıkları üretim fonksiyonunun yanında, toprak koruma, su koruma, çığ önleme, gürültü önleme gibi toplumsal fonksiyonlarını da içeren üretim fonksiyonu gibi fonksiyonları dikkate alan çok amaçlı orman amenajman planlarının yapımı programlanmalıdır.

6. Artvin ormanları bitki ve hayvan varlığı bakımından son derece zengin olmasına rağmen bu varlıkların sağlıklı envanteri yapılmamıştır. Envanterin yapılmamış olması odun dışı ürünlerden ne ölçüde faydalanılacağına ilişkin sağlıklı şekilde saptanmasını engellemektedir. Geniş kapsamlı bir araştırma projesi ile birlikte Artvin ilinin bu doğal zenginlikleri kayıt altına alınmalıdır.

7. Odun dışı orman ürünlerinden gerektiği ölçüde faydalanılamamaktadır. Artvin ili ormanlarında nerede, hangi tür, ne kadar tali ürün olduğu kayıtlar altına alınmamıştır. İlde çok sayıda olduğu bilinen Vaccinium arctostaphylos (Likarpa), Rubus sp. (böğürtlen ve ahududu) vb. türlerin meyve suları değerlendirilmeli, doğal mantarlar, tıbbi bitkiler ekonomiye kazandırılmalıdır. Odun dışı orman ürünlerini işleyen tesislerin açılması teşvik edilmelidir.

8. Baraj yapımı nedeniyle özellikle Çoruh Vadisinde baraj altında kalacak olan alanlarda bulunan endemik türlerin nesli tehlike altındadır. Çoruh Vadisinde bulunan endemik türlerin envanteri yapıldıktan sonra bu türlerin nesillerinin farklı alanlarda devam ettirilmesi için projeler geliştirilmeli, endemik türlerin seralarda üretimi yapıldıktan sonra arboretumlara taşınmalıdır.

9. İldeki ormancılık kurumlarında idari ve teknik kadroda personel eksikliği bulunmaktadır. Belirli merkezlerin uzağında olmasından dolayı Artvin ili teknik elemanlarca çalışma yeri olarak tercih edilmemektedir. Ülkemizin değişik noktalarında görülen bu sorunun çözümü için Orman Bakanlığı personel reformuna gitmelidir.

10. Vasıf aranmaksızın alınmış olan geçici işçilerin fazlalığı ve aşırı personel istihdamı sorun olmaya devam etmektedir. Orman işçilerinin eğitilerek vasıflı hale getirilmesi, kadro verilmesi ve ihtiyaç olan diğer illerdeki işletme şefliklerine görevlendirilmesi gerekmektedir.

11. Ormanlardan usulsüz kesme, bulundurma ve açma gibi yasadışı faydalanmalar az sayıda da olsa devam etmektedir. Özellikle belirli yörelerde yaygın olan usulsüz kesimlerin yapıldığı bölgelerde usulsüz kesimler yapan insanlara alternatif gelir getirici kaynaklar oluşturulmalı ve bu insanlara orman sevgisi ve önemini vurgulayan seminerler düzenlenmelidir.

12. Böcek zararları yüzünden ladin orman alanları büyük risk altındadır. 2003 yılında olağanüstü hasılat etası olarak ormandan çıkarılan ağaç miktarının Artvin Orman Bölge Müdürlüğü'nün 2003 yılı toplam damgasına oranı % 70 gibi yüksek bir değer olup, böcek nedeniyle ormandan çıkarılan ağaç miktarının toplam damgayı oranı % 58'dir (Artvin OBM, 2003). Bu sonuç Artvin ormanlarında böcek nedeniyle kurumaların çok önemli olduğunu ve Artvin Orman Bölge Müdürlüğü'nde böceklerle mücadelenin yangınla mücadele gibi önemli ve hassas bir duruma geldiğini göstermektedir. Özellikle Ladin ormanlarına zarar veren Ips typographus ve Ips sexdentatus türleri ile mücadelede biyolojik mücadele yöntemleri araştırılmalıdır. Araştırmalar, böceklerin doğal düşmanlarının bulunması yönünde yoğunlaştırılmalıdır.

13. Arazinin sarp olması nedeniyle orman yolları yapımı sürecinde özellikle yüksek eğime sahip arazilerde ormanlar üzerinde büyük zararlar olmaktadır. Orman yollarının yapımında patlayıcıların, dozerlerin kullanılması ve hafriyatın meyil aşağı doğru atılması sonucunda orman tahribatları olmaktadır. Eğimli arazilerde orman yolları ekskavatörlerle yapılmalı, yol yapılırken doğayı tahrip eden patlayıcılar kullanılmamalıdır.

mamalıdır. Ayrıca dağlık olan bu tür arazilerde, üretim çalışmalarında yol yapımı yerine modern hava hatları çekiciler, yükleyiciler kullanılmalıdır.

14. Artvin ilinde 153 915 ha ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışması yapılması gereken alan bulunmaktadır. Ancak yılda ortalama 1000-2000 hektar alanda çalışma yapılabilir. Yapılan barajların ömrünün uzun olması ve erozyonun önlenmesi için ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

15. Kesilen ağaçların sadece odunundan faydalanılmaktadır. Kesim artıkları ormanda bırakılmakta, bu ise kaynakların israfına neden olmaktadır. Kesim artıklarını işleyen tesislerin yapımı teşvik dilmelidir.

16. Milli parkların ve diğer koruma alanlarının master planları yapılmamıştır. Çok sayıda doğa koruma alanı bulunan Artvin ili, bu alanları etkin olarak değerlendirememektedir. Bir an önce bu alanların master planları yapılmalı ve bu alanlar ekolojik turizme açılmalıdır. Bu alanlara yapılması gerekli olan yatırımlar yapılmalıdır. Doğa koruma alanlarında silvikültürel müdahaleler yapılamadığı için birçok koruma alanında zaman zaman büyük zararlar olmaktadır. Korunan bu alanlarda nasıl silvikültürel müdahaleler yapılacağınin yolları araştırılmalıdır.

17. İilde potansiyel gelir kaynağı olabilecek olan av turizmi yeterince gelişmemiştir. Artvin ili yaban hayvanları bakımından oldukça zengin bir konuma sahiptir. Artvin'de bulunan av hayvanları; karaca, yaban keçisi, çengel boynuzlu dağ keçisi, boz ayı, tavşan, kınalı keklik, kurt, çakal, ur kekligi, dağ horozu olarak sıralanmaktadır. Av turizmi potansiyeli olan Artvin ilinde Av turizminin artıları köylülere anlatılmalı belirli bir program dahilinde avlaklar av turizmine açılmalıdır.

18. Orman köylülerinin gelir seviyeleri oldukça düşüktür. Birçoğu gelirin büyük bir bölümünü orman kaynaklarından temin etmektedirler. Köylerde arıcılık, kavakçılık, aşılı ceviz vb. gibi alternatif gelir kaynakları geliştirilmelidir. Köylüler bu konularda eğitilmeli ve ekonomik olarak belirli bir program dahilinde projeli olarak desteklenmelidir. Ormanlara olan baskıyı azaltabilmek için bir de alternatif yakacak ürünlerin (biyoyakıt, yakıt briketi vb) geliştirilmesi ve orman köylülerinin kullanımına sunulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Davis, P.H. 1965-1985. Türkiye ve Ege Adaları'nın Florası. Cilt 1-9. Univ. Pres, Edinburg.

Güner,S., Tüfekçioğlu, A., Öztürk, A., Eroğlu, H., Artvin İl Gelişim Planı Ormancılık Sektörü Raporu. Artvin Valiliği, (yayın aşamasında) (2004).

Tüfekçioğlu, A., Güner,S., Tilki, F., Cengiz, T. Artvin İl Gelişim Planı Çevre Sektörü Raporu. Artvin Valiliği, (yayın aşamasında) (2004).

Tüfekçioğlu, A., Tilki, F. Ve Küçük M. 2004. Artvin ili barajlar ve madencilik faaliyetlerinin çevre üzerine etkilerinin ekolojik açıdan değerlendirilmesi. V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, 5-8 Ekim, 2004, Bildiriler Kitabı, s.165-175, Bolu.

Tilki, F. Tüfekçioğlu, A., Terzioğlu, S. ve Başkaya, Ş. 2004. Artvin yöresinde biyolojik çeşitlilik ve biyolojik çeşitliliği tehdit eden etmenler. V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, 5-8 Ekim, 2004, Bildiriler Kitabı, s.209-219, Bolu.

Güner S., 2000, Artvin Genya Dağındaki Orman Toplulukları ve Silvikültürel Özellikleri, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon

Türker M.F. ve Öztürk A., 2001, Artvin İli Ekonomisinde Ormancılık Sektörünün Yeri ve Önemi, Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, Yıl 2: Sayı 1 Cilt 1, s.1-14, Artvin

Anonim 2004. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Programı ve Faaliyet Raporları

Anonim, 2004. Artvin İl Çevre ve Orman Müdürlüğü çalışma Programı ve Faaliyet Raporları